

C. Leonard Wooley, *Ur und Sintflut*. 7. Auflage. Leipzig/F. A. Brockhaus 1931. 137 lap, 46 tábla. RM 7-20.

Minden szakszerűsége mellett élményszerű, végig lebilincselő olvasmány ez az előzetes jelentés, amelyből az Ur-ban és közvetlen környékén végzett ásatások nagy jelentősége tűnik ki. A megelőzően végzett ásatások rövid ismertetése után, valószínűsíti a szerző, azt a feltevést, hogy az a 2,5 m vastag iszapréteg, amely az alsóbb kulturrétegeket egymástól elválasztja a bibliai vízözön emléke, s erről tud a sumir és héber történelem.

Az ősi város falain kívül, kétrétegű temetőt tártak fel. Az alsó réteg gazdag, ú. n. királysírhajók olyan bőséges művelődéstörténeti anyagot szolgáltatottak, amely e terület ősi történetére, életére vonatkozó felfogásunkat gyökeresen megváltoztatta. A Kr. e. 3500 körüli időkre datálható királysírok kerámiája, az eddig csak sejtett, más lelőhelyekkel (pl. Susa) való összefüggésekre utal. Megállapítható, hogy az itt temetkező nép ismeri az emberáldozatokat és kizárólag az uralkodókat illette meg az a jog, hogy szolgáljaival együtt temethessék el őket. Hosszas lenne ismertetni a királysíroknak nagyjából egyező temetkezési rítusát, elég ha az emberáldozatok magyarázatául szolgáló feltevést említjük, hogy t. i. a már életében istenként tisztelt királyt előjog volt a halálba követni, s ezért feltehető, hogy a vele együtt eltemetettek önként vállalták ezt a sorsot. A sírok mellékletei közül a hárfa, a dísztrörök, aranyedények, aranyálarc, stb. a kifinomodott művészi érzék eddig nem sejtett magasságairól beszélnek. A sírok feltárása közben előkerült mozaikablák hűen szemléltetik azt a sumir hadrendet (harciko-

esik használata), amelynek segítségével a sumir uralkodók s terület uraivá váltak.

Igen nagy jelentőségű az Urtól kb. 6 km-re fekvő Al-Ubaid-nak nevezett halmon végzett ásatás. Az itt feltárt épület alapkövének felírata igazolja azt a régebbi királynévsort, amelyet a szakértők az egyes királyoknak tulajdonított matuzsálemi életkor miatt nem fogadtak el. Másik eredménye az itteni ásatásoknak a pontosan datálható kerámia, amelynek segítségével az ur-i királysírokét is datálni lehetett.

Az ásatások további legjelentősebb eredménye az ur-i templomdombnak, a Ziggurat-nak a feltárása, amelyről megállapítható, hogy egyes részei már az I. dinasztia idején megvoltak. Ezt a szakaszt követő, rekonstrukciókra utaló periodus egy II. dinasztiaát tetelez fel, amelyről azonban semmi határozott adattal nem rendelkezünk. A III. dinasztia ideje a területnek sok tekintetben egyik legfényesebb korszaka, amelynek építészeti emlékei, a leletek igen jelentős részeit teszik ki. Megállapítható, hogy a lépcsősen emelkedő Ziggurat sumir alapítás, s épületeinek javarésze, bizonyos perspektivikus szempont miatt egyenetlen felületű.

Ugyancsak a feltárások alapján rekonstruálható Ur későbbi története. Ebbe a periodusba tartozik az az Ábrahám-korabeli ház, amelynek alaprajza és emlékei arra mutatnak, hogy a zsidók itt ősi elemeket vettek át. Babylon középkora, Nebukadnézar és az utolsó idők története a folytonos küzdelem jegyében zajlik le. Mint művelődéstörténeti érdekességet említjük ez időből Bel-Salti-Nannar hercegnő múzeumát, amelyet atyja példáján felbuzdulva tartott fenn, továbbá iskolá-

ját, amelynek berendezése a korszak ilyen irányú követelményeiről ad hű képet.

Dr. Párducz Mihály.

Siegfried Fuchs, *Die griechischen Fundgruppen der frühen Bronzezeit und ihre auswärtigen Beziehungen.* Junker und Dünhaupt Verlag, Berlin, 1937. 157 lap, 12 tábla. 8.50 RM.

E munkában a szerző a zsinégdíszes edények kultúrájával képviselt indogermán hatás görögöldi térfoglalását mutatja be. E végből számbaveszi mindazokat a befolyásokat, amelyek a mondott időben (kőkor vége, fémkorok eleje) e területen érvényesültek.

Így elsősorban az előázsiai-kelet-mediterrán városkultúrák hatását vizsgálja. Bizonyos edénytípusok elterjedésének útja nyomon követhető. Az első irány Keletkrétából indul ki és a Kykládokon keresztül jut el Peloponnesos területére. Az irányt jelző edénytípusok (csőrös-kiöntős esészek és kannák) egységes kelet-mediterrán kultúresoporthoz tartoznak. A második irány Északnyugati-Kisázsziából indul ki, Makedónián, Thessálián keresztül jut el Közép- és Délgörögországba. Tipikus edényei (askos és meredekebbnyakú csőrös-kiöntős kannák), közvetlenül előázsiai formakörből származhatók. E kultúrában a földművelés másodrendű jelentőségű, első helyen a hajózó kereskedelem szerepel. Jellemzője e korabronzkori kultúrának, hogy békés jellegű, megerősített helyei nincsenek. Határozottan állítható, hogy nem idogermán.

Második helyen tárgyalja a szerző a dunavölgyi-középeurópai szalagdíszes edények kultúrájának hatását a görögöldi későneolitik és korabronzkori kultúrára. Nincs terünk arra, hogy rávilágítsunk azokra a bonyolult

összefüggésekre, amelyek a szalagdíszes edények kultúráját (különösen a disztis stílusában és motivumaiban) részben az előázsiai nem indogermán kultúrákkal, továbbá a kora, valamint középmínosi kultúrákkal hozza kapcsolatba. Megállapítja a szerző, hogy az adó a dunavölgyi szalagdíszes edények kultúrája. Az érintkezés és az ezt követő fejlődés menete hosszantartó és erőszakosan szakítja meg, az északi zsinégdíszesedények kultúrkörébe tartozó, dél felé tartó, harcias, indogermán nép. Ennek első jele a II. thesszáliai (Dimini) kultúra kialakulása, amely ugyan formakincsének legjellegzetesebb részével a magyarországi neolitik és korarézkorhoz kapcsolódik, de kialakulását feltétlenül a fentemlített népi megmozdulásnak kell tulajdonítani.

A harmadik fejezet tárgyalja a harcicsákányos indogermán népet, amely a korabronzkor elején megjelenik a Peloponnesoson, Közép- és Északgörögországban, de megvan Trójában is. Fő bizonyíték erre a zsinégdíszes edény kultúrájának fő edénytípusa, az amphora, amely a mondott területen mindenütt megvan. E mellett megjelenik Északgörögországban és Északnyugat-Kisázsziában a kőből készült harcicsákány. Megvan az ekorbeli telepeken először Görögországban, a ló, mint a harci erényekben gazdag nép fő segítője, amely lehetővé tette gyors elterjedésüket. Valószínűleg nekik kell tulajdonítani a kőláda sírokat, továbbá a megaron típusú házakat. Velük kell kapcsolatba hozni Trója II. megaronját és várát. Ez a kérdés azután egyenesen elvezet bennünket Tyrinshez és Mykenaihoz, amelyeknek urai ezek szerint a harcicsákányos indogermán nép egyenes leszármazói.

Dr. Párducz Mihály.